

Сакура

Бережний Василь Павлович

Бокс, в якому мешкала Кьоко з своєю маленькою донькою, нагадував цвинтарну урну, покладену набік. Маленький коридорчик з умивальником, далі вузький прохід до покою, в якому заледве вмістилося ліжко, столик та двоє сидінь біля нього. Денне світло Кьоко вимикала лише тоді, коли вмощувалась з донькою спати. У вільний від роботи час вона, лежачи в постелі, поглядала на стіни і мріяла про те, що от би добре було навчитися малювати — тоді б вона вивела на оцій сірій штукатурці дерева, квіти, кущі... А на стелі, отам у кутку, намалювала б сонце. Може б, розступилися стіни, піднялася б угору стеля, і вона б забула, що приречена все життя гібіти під землею. Саме гібіти, бо Кьоко здавалось, що вона не живе, а відбуває якийсь строк.

— Ти навчишся малювати, Міка-тян?

Донька повертає до неї своє не по-дитячому серйозне обличчя, і мовчки хитає головою.

— Тоді намалюєш на стіні сакуру...

— А що це таке?

— Дуже гарне дерево, — мрійливо говорить Кьоко. — Весною воно цвіте біло-біло з рожевим відтінком...

— А мама бачила?

— Так. Я бачила сакуру, коли була ще така, як ти, маленька.

Кьоко починає згадувати, наче пливе човном у якусь маревну далеч, і чим довше вона розповідає доньці, тим більше виринає звідти образів з горішнього світу, втраченого токійцями. Тануть, прозорішають запони часу, вона бачить широку, всипану гравієм дорогу в парку Мейді, арку з товстелезних стовбурів, з яких знято лише кору, густолисті крони дерез, де пурхають птахи... Полискує вода в озері... Ситі золотисті риби...

— Коло того озера є лужок, а посеред нього росте сакура. — Кьоко натиснула кнопку, і на стіні засвітився циферблат — хвилини, години, день, місяць і рік. — Ну, от зараз вона, певне, починає цвісти...

Міка підсувається до мами ближче, слухає, не зводячи з неї чорних лискучих очей. Маленьке тільце її аж здригається від нервового напруження, вона, здається, і не дише, щоб не пропустити жодного маминого слова.

— Пригадую, з храму Мейді тато вів мене до озера — там можна було перепочити на лавочці, помилуватись рибою, яка підпливала до самісінького берега. Батько запалював сигарету, а я бігла до сакури. Я її дуже любила... Такий ніжний, ніжний цвіт... Що з тобою, Міка-тян?

Дитина заплакала, витирає кулачком очі. Кьоко пригортає її, легенько гладить чорний шовк волосся.

— Заспокойся... Ну, що тобі?

Міка схлипує:

— Я х-хочу до сак-кури-и...

— Не можна, дитинко, ще не можна. Унікум забороняє виходити на поверхню. Повітря там отруєне, розумієш? Дихнеш — і захворієш.

— А хто такий цей... Унікум-сан?

— Унікум? Це такий електронний мозок. Він дуже суворий, розумієш, в нього нічого людяного нема. Та ось прийде до нас Окуно-сан — розпитаєш.

— Він з ним знайомий?

— Так, добре знайомий. Окуно-сан працював з Унікумом. А коли з'явився наказ переселитися в підземелля, Унікум і його прогнав, бо навчився обходитись без людей.

Міка-тян стихає, потім шепоче:

— А сакура — жива чи картинка?

— Жива. Купається в сонці, а як зацвіте — аж сміється!

— Я хочу побачити її...

— Ну, от яка ти, доню... Треба почекати...

Зазвучала тиха мелодія виклику. Кьоко підвелася, звичним жестом торкнулася волосся, поправила на грудях халат і ввімкнула комунікаційний апарат. Як і передчувала, з овального екранчика на неї поглянуло обличчя Окуно Тадасі.

Звичайне обличчя вже немолодого чоловіка, але чимось воно хвилює Кьоко — може, замисленим поглядом збільшених окулярами очей? Десь у тайниках душі молода жінка відчуває, що візити Окуно Тадасі пояснюються не лише близьким сусідством і самотністю інженера. Та зрештою вияв симпатії в цьому суворо регламентованому світі хіба це не дарунок неба? І вона відповідає сусідові стриманою взаємністю.

— Драстуйте, Кьоко-сан, — рівним голосом говорить Окуно Тадасі з екранчика.

— Драстуйте, Окуно-сан, — всміхається Кьоко.

— У вас все гаразд? Міка-тян здорова?

— Трохи вередує, щось на неї наводить.

— О, це погано, зараз я зайду, ми з нею поговоримо. Дозволите, Кьоко-сан?

— Прошу, заходьте.

Окуно Тадасі й Міка — друзі. Він завжди бере її на руки, розповідає всякі цікаві історії. От тільки ніколи не сміється. Наче знає щось таке потаємне, таке складне, що інші люди не можуть того осягнути, а він носить те в собі, не можучи ні з ким поділитися. Одного разу Кьоко заговорила

про це, і в її голосі було багато співчуття. Окуно-сан зітхнув, похитав головою: «Навпаки, якраз навпаки. Мене гнітить незнання. Мусив би знати, чому так сталося, а от не знаю...»

Сьогодні маленька Міка не просила розповісти казку, її цікавив Унікум-сан. Чому він такий злий, що примушує людей жити під землею?

Окуно посадовив малу на коліна і, поглядаючи на Кьоко, почав розповідати.

Давно колись у Токіо збудували електроннообчислювальну машину для керівництва залізницями, а згодом і всім транспортом; з часом ту машину все вдосконалювали, підключали до неї одну за одною інші галузі промисловості та народного господарства. Спорудили для цього електронного центру велетенську, діаметром тисяча метрів, кулю, яка наполовину сидить у землі. До цієї кулі звідусюди тягнуться кабелі-нерви, вона керує всім виробництвом, провадить наукові дослідження, хіба це не мозок? А через те, що такої системи немає ніде, окрім Токіо, що вона унікальна, її назвали Унікумом.

Хоча Міка майже нічого не розуміла з того, про що розповідав Окуно-сан, сиділа тихо й уважно слухала. Розповідь, мабуть, більше адресувалася її мамі, а може, інженер просто міркував уголос, щоб і самому розібратися в ситуації.

— Це щастя, що Унікум вчасно помітив загрозу нашому життю й поселив нас у надрах землі, дав такий надійний захисток.

— Окуно-сан вдоволений цим захистком? — прохопилася Кьоко, пильно поглянувши йому в вічі.

Тадасі розгубився і в першу мить не знав, що сказати. Невже й вона з тих, що ото вимагають: «Неба і сонця»? Чи, може... провокація? Адже за такі думки... Цікаво, чи тут не ввімкнуто магнітозапису?.. Хоча, власне, з її запитання ще нічого не випливає...

Кинув погляд на її бліде обличчя — красуня! — і острах та побоювання одразу зникли. Зітхнув і розважливо сказав:

— Ну, знаєте, Кьоко-сан, як на це подивитися... Рівень жорсткої радіації в атмосфері — смертельний для людей...

— Але ж міг бути інший шлях, інше розв'язання проблеми! — Кьоко підвелася, випросталась.

«Це на неї щось найшло, — подумав Окуно Тадасі. — А казала про малу...»

— Який інший варіант? — спитав.

— Ну, хоча б... Коли вже це такий унікальний розум, то чому він не знайшов способу нейтралізувати радіацію? Загнати людей під землю — для цього не потрібно було напружувати свої електронні синапси! — В її голосі чулося не тільки роздратування, а й іронія, насмішка.

— Унікум досліджує, аналізує, шукає. Це не така проста проблема, як вам здається. А переселення — тимчасовий, запобіжний захід.

— Друге покоління живе під землею! — Кьоко розпалилася, на блідих щоках з'явилися рум'янці, очі заблищали. Трохи помовчала, оглядаючи його знічену постать, а тоді випалила: — Ми хочемо неба і сонця!

Неначе гримнув електричний розряд — ось воно те, про що здогадувався й чого побоювався

Окуно Тадасі: Кьоко належить до підпільного руху... Яка наївність — протестувати проти Електронного Мозку! Ніби ця науково-технічна система стала якимось узурпатором...

Окуно Тадасі поставив дівчинку на підлогу, мовчки встав і, ще більше сутулячись, рушив до дверей. Дитина кинулась до нього, захопила за поли піджака і спитала:

— Окуно-сан, а чому Унікум такий нехороший? Окуно вийняв з кишені кілька цукерок.

— Ось тобі від дідуся Унікума. Він добрий, він піклується про дітей...

Виходячи, кивнув на прощання, господиня теж мовчки вклонилася, кинувши на нього зухвало-відчайдушний погляд, і Окуно Тадасі зрозумів, що ця жінка вже нічого не боїться.

Минуло кілька днів (дні і ночі в підземеллях розрізняли за інтенсивністю освітлення тунелів, сигналами про закінчення роботи тощо), і Окуно Тадасі відчув, що йому бракує товариства Кьоко. Повернувшись із служби, нудився, безцільно тупцяв у своєму боксі. Кьоко турбувала уяву, притягувала думки. То уявлялися її щоки з продовгуватими ямками навскіс, то спливала її усмішка, то вчувався її грудний голос: «Ми хочемо неба і сонця!» Кьоко-сан... Може, вона думає, що він сповістить про неї в КС?[1] Ех, не знає вона його...

Окуно Тадасі сам собі не наважувався признатись, що пристрасно бажає, щоб Кьоко полюбила його. Старий парубок, він не зазнав справжнього почуття, але здогадувався, що воно можливе, що навіть в їхню жорстоку епоху воно не зникло. Здогадувався і... чекав. Краса Кьоко якось ніби паралізувала його волю, і він не наважувався заговорити про свої почуття чи хоча б натякнути їй. А тепер, після такої небезпечної розмови... тунель, що з'єднав їхні житла, завалено страхом і підозрілівістю. В тісних підземеллях люди ще дужче роз'єдналися, віддалилися, кожен лишається наодинці з собою...

Заклавши руки за спину, Окуно кружляв по м'якому синтетичному килиму, думаючи про ніщо, тобто зовсім не думаючи. Навіть коли зазвучала музика виклику, продовжував машинально ходити від столика до дверей ванної кімнати. Потім знехотя торкнувся кнопки апарата. Та тільки поглянув на екран — одразу стрепенувся. Кьоко! На нього дивилася Кьоко! Навіть не зауважив, що сусідка дуже стривожена, що її обличчя аж потемніло.

— Чи не могли б ви, Окуно-сан, завітати на хвилинку? — звернулася до нього Кьоко. — Якщо, звичайно, маєте час.

— Маю, маю, — закивав головою інженер. — Зараз прийду.

Коли Окуно зайшов до Кьоко, вона плакала. Витирала хусточкою очі, та сльози не переставали бігти.

— Що трапилось, Кьоко-сан?

— Міка-тян... Міка-тян зникла...

— Міка-тян?

Тільки тепер він зауважив, що малої не видно в боксі.

— Я повернулася з роботи — її нема. Подумала, може, у вас — ви пробачте, Окуно-сан, що потурбувала...

— Ні, до мене вона не заглядала. Де ж вона може бути? Та ви заспокойтесь, Кьоко-сан, ніде вона не дінеться. Може, в котрої з подруг?

— Я зв'язувалась — її ніде нема.

— Ну, як це — «ніде»?

Окуно підійшов до Кьоко впритул і поклав руку їй на плече, бажаючи заспокоїти. Але жінка раптом припала до нього, і плечі її почали здригатися ще дужче.

— Ну, не треба так... Заспокойтеся, Кьоко-сан... — Він почав гладити їй голову, як дитині. — Знайдемо, зараз ми її знайдемо... А може, й сама ось прийде... — Обоє поглянули на двері, ніби саме цієї миті Міка могла їх одхилити. Кьоко схлипнула і стишилась. Сіла просто на постіль, випроставши ноги.

— В останні дні вона була якась не така, як завжди, — задумлива, мовчазна. Часто блукала по тунелях... Я передчувала: щось станеться, от і сталося...

Загадала загадку мала! Окуно міркував уголос, прикидав, аналізував різні варіанти. Кьоко не полишала думка про нещасний випадок, і вона знову починала плакати. Окуно Тадасі заспокоював, як міг, а потім запропонував піти на пошуки.

Кьоко із вдячністю поглянула на нього, пішла за ширмочку і швидко перевдяглася в кімоно.

Головний тунель, незважаючи на те, що вже була пізня година, повнився шумом і гамом. Рухомі доріжки несли кудись тисячі людей, лунала музика транзисторів, фільмових реклам, і все це через кожну хвилину покривав гуркіт електропоїздів, що пролітали за невисокою легкою загорожею. Хіба в цьому тлумі знайдеш дитину? Кьоко прихилилася до Окуно Тадасі, наче й сама боялася загубитися в безконечному людському потоці.

— Маленька моя вишенька... — шепотіла Кьоко. — Ой, горе...

— А де вона останнім часом блукала? — спитав Окуно.

— Побіля станції Мейді.

Подалися туди. Зійшли із стрічки тротуару на бетонований перон.

Станція нічим особливим не примітна. Сірі стіни з рекламними плакатами і схемами ліній метро. Перехід на другий бік попід колією.

— І часто вона сюди приходила? — озирнувся навколо Окуно.

— Частенько.

— Що її тут приваблювало — не казала?

Кьоко зупинилась, приклала пальці до губів.

— Заждіть, Окуно-сан... Я їй часто розповідала про сакуру... Міка все допитувалась... З цієї станції колись був вихід до саду Мейді. А там — сакура...

— І ви допускаєте, що Міка-тян могла...

— А що? — Страшна здогадка блиснула в очах Кьоко. — Це ж дитина!

Окуно Тадасі довго стояв мовчки. Якщо мала якимось чудом вибралася на поверхню... то яке чудо зможе врятувати її? Вона вже одержала безліч рентгенів... Але де вона знайшла вихід?

Пішли до сходів, якими токійці колись заходили до станції. Тепер прохід тут перекрито пластиковим щитом — Окуно добре це знає. Шкода, що тут темно, певне, можна б було помітити сліди в поросі...

— Окуно-сан! — скрикнула Кьоко, стиснувши йому ліктя. — Он, погляньте...

Тадасі підвів голову і побачив щілину. Вузька тьмава вертикаль відділяє щит від чотиригранної колони. Відсунуто!

Зійшли на кілька сходинок і виразно відчували потік повітря. Окуно кинувся вгору, притиснув долоні до щита і легко присунув його до колони — перепинив потік отруєного радіацією повітря. Обіперся спиною об щит, чомусь провів долонею по обличчю. Кьоко підійшла до нього впритул, аж він відчув її гаряче дихання.

— Пустіть, Окуно-сан, я піду за нею...

Розкинув руки, заступаючи їй дорогу:

— Божевільна! Загинеш!

— Ну й що? — навдивовижу спокійно обізвалась Кьоко. — Разом з нею... моєю вишенькою... А нащо мені це довічне ув'язнення? Пустіть...

— Не пущу! Треба взяти респіратори... Кьоко-сан, респіратори!

Вона стиснула йому плечі, намагаючись відштовхнути вбік:

— Я бігом! Ухоплю її на руки... Тадасі-сан, кожна мить дорога!

— Ну, тоді от що — лишайся тут, я сам...

Окуно відсунув щита і кинувся в прохід — угору, на поверхню землі. Його обдало теплим, вологим повітрям, серце одчайдушно билосся, і він подумав: «Невже це я? Безглуздя!»

Кьоко бігла слідом за ним, але ніяк не могла наздогнати.

Срібляста ніч вкутувала безлюдне місто — певне, десь там, за темною стіною парку, зійшов місяць. Була німа, непорушна тиша, і ці двоє не могли бодай сколихнути її, наче не ступали по гравію, що встеляє широку алею, а линули безтілесними тінями.

Кьоко таки наздогнала Окуно, простягла йому руку, і він з готовністю взяв її, ніби чекав цього. Ішли мовчки, притулившись одне до одного. І ця алея, і темні хащі обабіч, і висока арка, складена з величезних стовбурів, — усе було, як уві сні. Кьоко здавалося, що вона вже переживала це в якомусь маренні.

— Окуно-сан...

Він повертає голову і мовчки дивиться на її витончений профіль, якесь невиразне, але до щему хвилююче почуття охоплює все його єство.

— Окуно-сан...

Він обережно стискує її ніжну долоню, шепоче:

— Тихо, тихо, Кьоко-сан...

Шепоче і думає: яким числовим кодом і хто зміг би передати оцей, саме оцей стан душі?

Попереду забовваніли розмиті сутінками контури легких храмових будівель. Окуно Тадасі вийняв блокнота, написав кілька ієрогліфів. Одірвавши аркушик, підійшов до найближчого куща і примостив його між гілками. Кьоко все це спостерігала мовчки, а коли папірець забілів на темному тлі дерев, спитала:

— Нащо це ви, Окуно-сан?

— То молитва.

Неширока доріжка повела їх у гущавину, йшли, знову взявшись за руки, дослухаючись нічних шерхотів.

Якось несподівано дерева розступилися, розійшлися в боки, і перед Кьоко та Окуно сяйнула галявина. Залита місячним світлом, вона дуже контрастувала з темрявою парку. Білим видивом посеред неї стояла розквітла сакура. Яка ж вона казково гарна!.. І біля неї — маленька постать Міки. Простягла рученята перед собою — наче вимолює щось — і ходить навколо вишні.

На якусь хвилину Кьоко і Окуно ніби залякли — так вразила їх ця картина. Дитя підземелля на лоні природи! Під сакурою... Хто його навчив ловити в жменьки опадаючий цвіт? Та вона ще й пісеньку співає!

Сакура, сакура,

Мила, люба сакура...

Кьоко прожогом кинулась до неї, вхопила на руки, шепотіла, пригортаючи до грудей:

— Я так турбувалася, де це моя Міка-тян? Де моя вишенька? І Окуно-сан...

Кьоко і Окуно забули про все на світі: і про радіацію, і про Унікума, і навіть про бездушну Установку контролю і санкції.

— Мама правду казала, — обізвалась Міка, — тут дуже гарно! Еге ж, Тадасі-сан?

— Еге ж, еге ж, — хитнув головою Окуно. — Але нам треба хутко додому.

— Так, доню, нам треба поспішати.

— А ми будемо сюди приходити?

— Будемо, — пообіцяла мама. Окуно Тадасі промовчав.

Міка зісковзнула на землю, взяла його за два пальці:

— Я вас, Окуно-сан, а ви маму візьміть за руку, обійдемо навколо сакури!

Міка тупала попереду, вони йшли за нею. Окуно виламав гілочку з квітами й дав дитині. Коли рушили додому, мала помахала вишні рученям. Тепер вони крались, наче злочинці. Тільки в тунелі, засунувши за собою щита, Окуно передихнув.

— Ми всі мусимо негайно пройти дезактивацію, — сказав, переступивши поріг боксу Кьоко. — Я зараз настрою дозиметра і покличу вас. Перевдягатися не треба. Міка-тян, дай мені цю гілочку, прийдеш із мамою — забереш, вена твоя, я тільки перевірю...

Кьоко була стомлена і... байдужа до радіації. Донька знайшлася, донька біля неї! — ось головне. Пригорнула її до себе та так і стояла, ждучи сусідового запрошення. А коли він покликав, Кьоко з першого ж погляду помітила, що він дуже розгублений — то клав гілочку сакури в дозиметр, то виймав її звідти, крутив тумблери то в один бік, то в інший.

— Розумієте, Кьоко-сан... Рівень радіації в межах норми...

— Так це ж добре, Окуно-сан!

Він поглянув на неї по-дитячому безпорадно:

— Може, моя апаратура...

До пізньої ночі він вимірював ступінь зараженості одягу, вишневої гілочки, але радіоактивні характеристики вперто приховували відхилення від норми. Прилади наче затялися, і збентежений Окуно Тадасі змушений був відступитися. Знизав плечима:

— Завтра заміню апаратуру.

Міка заснула в кріселку, і Окуно, обережно взявши дитину на руки, відніс її до боксу Кьоко. Поклали малу в постіль і ще довго розмовляли, обмірковуючи те, що сталося. Кьоко часто позирала на розпашіле доньчине обличчя і байдужим тоном намагалась приховати тривогу:

— А... хіба це життя? Наче якісь кроти... Як отак жити...

— Ні, Кьоко-сан, — заспокоював її Окуно. — Не треба так казати...

Він добре бачив її сум'яття і щиро хотів підтримати, заспокоїти, хоч сам був схвильований до краю. Така ніч! Парк, розквітла сакура... Вільна атмосфера — хоч і радіоактивна, але вільна, вільна... Окуно Тадасі відчув, може, йому відкрилося: або він освідчиться зараз, або ніколи. Необхідне рішуче зусилля, і психологічний бар'єр буде подолано!

— Кьоко-сан! — Голос його зазвучав неприродно урочисто, і, може, тому він ще раз повторив: — Кьоко-сан! Я давно вже хотів сказати...

Повернула до нього красиво окреслену голову, очі сяйнули:

— Я здогадуюсь, Окуно-сан... Але ж нас розділяє,, Тепер я можу не таїтись — нас розділяє гасло: «Неба і сонця!»

Зараз, почувши девіз підпільників, Окуно Тадасі не здригнувся, поглянув на молоду жінку з ніжністю, теплотою й довірою.

— Я багато думав про це, — сказав неквапно, — особливо після тієї розмови... Я шукаю стежки до вас. Неба і сонця!

Кьоко тихо промовила:

— Кожен із нас має право прилучати інших. А в боротьбі з Унікумом такий інженер, як ви, Окуно-сан...

— Що потрібно, щоб стати до ваших лав?

— Насамперед чесність і відданість.

— Кьоко-сан, адже ми...

— Так, я вірю. Зараз, Окуно-сан, ви мусите вклонитися чотирьом сторонам світу, вимовляючи наш девіз: «Неба і сонця!»

Схиляючись у поклони, Окуно Тадасі притуляв долоні рук до колін і при тому казав:

— Неба і сонця! Неба і сонця! Неба і сонця! Неба і сонця!

Подивилися одне одному в очі, і це вже були погляди спільників, товаришів по боротьбі.

— Тепер ви наш, Окуно-сан, — промовила Кьоко. — Вітаю вас. Незабаром одержите завдання.

— Ви ще побачите, переконаєтесь... — пересохлими губами шепотів Окуно, опускаючись на циновку біля її ніг. Якесь нове, досі незнане почуття самопожертви, самозречення охопило його ество. Раніше він жив тільки для себе, тепер житиме для Кьоко, Міки, для всіх!

— Хочеш — покажу тобі Токіо? Адже ти його не знаєш, Кьоко-сан, була ж дитиною, коли... цей злощасний Унікум...

— Так, місто мені наче снилось. — Кьоко, все ще стоячи, поклатла долоню йому на голову. — Ми підемо. Але не зараз...

— Завтра?

— Згода, підемо завтра. А тепер — до побачення... Окуно виходив і дивувався сам собі: і sake[2] не пив, а наче п'яний.

Вони оглядали місто з височенної ажурної вежі, такої височенної, що в Кьоко аж голова паморочилась. Піднялися ліфтом, вийшли на засклену оглядову веранду, і перед їхніми здивованими очима постала безмежна панорама Токіо, химерно помережана гірляндами електричних вогнів. Багатобарвні реклами, наче зоряні скупчення, мигали, мінилися і то згасали, то спалахували з новою силою. Мчали електропоїзди, автостради запружені автобусами, легковими автомашинами. Транспортні потоки слухняно зупинялися перед червоним світлом і енергійно рушали, коли з'являлось зелене.

Окуно дав Кьоко бінокля.

— Подивись.

Кьоко довго приглядалася, потім опустила бінокля й зітхнула:

— Ї в поїздах нікого нема... І в автобусах... Анікогісінько, жодної живої душі!

— Так, місто зовсім безлюдне.

— То навіщо ж він підтримує увесь оцей рух? Який в цьому сенс?

— Не знаю, Кьоко-сан.

— Якась безглузда гра, маскарад. Мертве місто... Я більше не можу, Окуно-сан...

Вулицею мчали автомашини, та Окуно і Кьоко вирішили й назад добиратися пішки. Ішли мовчазні, пригнічені, наче з похорону.

Вулиці повнилися шумом шин, вуркотанням моторів, але всі ці звуки тільки посилювали враження мертвої тиші, що налягла на велетенське місто. Безлюддя — ось що гнітило!

Біля Отані-готелю Кьоко зупинилася. Велика споруда була вщерть залита яскравим світлом. Просторий хол, засланий величезним червоним килимом, дихав пусткою. Кьоко чомусь закортіло походити по цьому килиму, відчутти його м'якість.

Прозорі двері самі розсунулися перед ними. Та як тільки Кьоко і Окуно зайшли всередину, їх зненацька оглушив голос динаміка:

— Хто посмів ігнорувати заборону? Покажіть картки!

Скрипучий нелюдський голос наче вразив їх шротом.

— Тікай, — шепнув Окуно, — мерщій...

Кьоко кинулась до дверей, вони пропустили, і її тінь майнула по круглому під'їзду вниз.

— Картку!

Рука Окуно Тадасі вже шарпнулася до кишені, та в останню мить він відсмикнув її. «Покарання неминуче й тяжке. А в респіраторі — хіба пізнають? Тікати, тікати!..»

Кинувся вслід за Кьоко, та прозорі двері вже були заблоковані. Ударив плечем — біль обпік його, а двері й не зрушилися.

— Спроба втекти обтяжує провину!

Динаміки обстрілювали його з усіх боків. А він гарячково обмацував поглядом стіни: де вимикається світло? Побіг до ліфта — тут двері послужливо відчинилися, і він мало не вскочив до кабіни. Це ж пастка, пастка! Сховався в тінь за чотиригранною колоною, притулився до неї спиною, завмер.

Шалено калатало серце, йому не вистачало повітря. Часу мало, зовсім мало. Кілька хвилин — і прибуде залізна команда... Роботи нещадні. Може — сходами вгору? На дах? Безвихідь, безвихідь... А фотоелемент не помічає, бо тінь. Триматися тіні... тіні...

Тільки тоді, коли почувся рев двигунів вертольота, а біля під'їзду загрюкала страхітлива танкетка, Окуно вирішив нарешті, куди тікати. В сад! Адже біля цього готелю — сад, і, здається, на виході до саду двері не автоматичні.

— Стій! Злочин...

Окуно уже вскочив у вузький напівтемний прохід, перебіг хол, а ось і вихід! Штовхнув двері й опинився на площадці, всипаній гравієм.

Сад освітлений, але від кущів і дерев пролягли чорні тіні — тут можна сховатись! Злочин? Який злочин? Чому злочин? Адже якщо радіація... Йому ж самому...

Упав під кущем побіля струмка, відчув, як тіло сприймає тепло нагрітої за день землі. Трава теж була тепла, сонно плюскотів струмок. Це потроху втихомирювало серце. Окуно Тадасі стежив за гострими зблисками ліхтарів у холі готелю й міркував, що ж діяти далі. Двері в сад вони, безперечно, швидко знайдуть, і тоді...

Нараз він згадав, що колись, ще маленьким, бачив тут металевих коней...

Підвівся й, ховаючись у тіні, подався в глиб саду. Зняв респіратора, кинув у траву.

Ось бронзовий кінь із стригунцем — підняті голови, нашорошені вуха, підняті хвости. Тварини наче стривожились тим, що тут відбувається, — з усіх боків гострі ножі синюватого світла панахають сутінки, чути важке гупання металевих ніг. Одним ривком Окуно скочив на бронзового коня, правою рукою вхопився за гриву, ліву відставив убік і в такій позі заляк, наче й він вилитий із бронзи.

Роботи нишпорили по саду мовчки. Окуно бачив, як один з них нахилився й підняв з трави його респіратор. Підніс до свого об'єктива, потім поклав до бокової сумки і подався вздовж струмка. Ще два, освітлюючи кожен закуток, поволі наближались до його сектора.

«Хоча б не світили в обличчя... — думав Окуно Тада-сі. — Кліпну очима — пропав. Зворухнувся... Ні, ні, витримати, закам'яніти!»

Світло двох рефлекторів — наче синюваті мечі. Прокляті роботи так і розмахують ними, ніби заповзялися постинати все живе.

Наближаються...

«Статуї сліпі. Заплющу...»

І цієї миті світляні мечі полоснули його по обличчю. Проміння було таке інтенсивне, що навіть перед заплющеними очима попливли, закрутилися оранжеві кола. Мить, друга — і вони почали тьмяніти, розпливатися...

Відійшли? Окуно не зворухнувся доти, доки не почув, як віддалялось гупання важких, нелюдських кроків.

Через деякий час почулося ревище моторів. Подаленіло, приглухло.

Окуно Тадасі скочив з коня, погладив йому бронзову гриву і, сторожко озираючись, подався з саду.

Кьоко чекала його на підземному пероні. Як тільки побачила, що він вийшов із сутінок і змішався з натовпом, — кинулась навстріч, розштовхуючи людей, простягаючи до нього руки.

— Нарешті!.. Я так тривожилась... Сакура моя спить, от я й вийшла...

Окуно провів язиком по своїх пошерхлих губах, з усмішкою спитав:

— Ти хотіла сказати — наша сакура, Кьоко-сан?

— Так, наша, Тадасі-сан... Любий мій. Ходімо.

З вузького коридора Окуно потрапив до просторого приміщення. Стеля по периметру підсвічена лампами денного світла, підлога із сірого пластика почовгана ступнями роботів. Ні меблів, ні якихось інших речей, звичайно, нема. Порожньо й голо. Прямо перед ним у стіні чорніло два прямокутники входів.

Окуно озирнувся, прислухався.

Десь далеко-далеко щось стугонить, створюючи рівномірний шумовий фон. Якщо напружити слух, то можна розрізнити окремі звуки — клацання, плюскіт, вібрацію. Все це йому знайоме з того часу, коли він працював тут інженером внутрішньої служби. Тепер обов'язки по внутрішньому обслуговуванню виконують виключно роботи. Унікум видалив із своїх секцій людей — тепер Окуно розуміє чому. Збагатившись людською наукою й навчившись самостійно розвивати знання, Електронний Мозок вирішив стати цілком незалежним, автономним. Страх? Можливо. Звичайно ж, роботи надійніші, ніж люди. Запрограмовані на швидке й точне виконання наказів, позбавлені емоцій і здатності думати, хіба вони не забезпечують технічного нагляду за незчисленими секціями, контурами й каскадами Мозку?

Ну, що ж, інженер Окуно Тодасі зараз теж стане роботом — аби дістатись до життєво важливих центрів Мозку. А тоді... О, тоді він зуміє нейтралізувати прокляту Унікума!

Окуно аж зажмурився, уявивши рубильники на великому мармуровому щиті в залі енергостанції. Кілька ривків, і живлючий струм перестане надходити в жадібні кабелі, трансформатори, провідники й напівпровідники Мозку, зникнуть силові поля... Електронний узурпатор одразу перетвориться на купу металу, ізоляції, пластика... Найперше треба буде вимкнути систему безпеки, а тоді...

Загупало, до приміщення почали заходити роботи. Чулося специфічне дзижчання їхніх моторів — наче сюди набилося безліч комарів. Роботів було досить-таки багато, але жодного зіткнення Окуно не помітив. Сходились, як добре вимуштрувані солдати. Вишикувались у дві лінії — почався профілактичний огляд. В кожній парі роботи по черзі оглядали один одного, перевіряючи і голови — приймально-передаючий пристрій, і ноги — несучі механізми, і руки — інструменти. Контакти зачищалися, ненадійні запобіжники замінювались.

Покінчивши з профілактикою, роботи поставали навпроти своїх виходів і так заклакли. Тільки сприйнявши імпульс-наказ, кожен з них оживе й піде виконувати свої обов'язки.

Окуно мусив замінити когось із роботів. На ньому вже була така сама пластикова роба, треба тільки взяти «голову». Інженер підійшов до ближчого робота, чіткими, розрахованими рухами швидко зняв приймально-передаючий пристрій і надів його собі на голову, притуливши клеми до своїх вушних мікрофонів. Тепер він сприйматиме сигнали... А чи розшифрує?

Йому потрібно було лише хвилину, щоб віднести безголового робота в коридорчик, де ховався сам, покласти під стіною й повернутися на його місце. Стояв і думав. Котрийсь із членів підпільного комітету спитав: «А ви усвідомлюєте, на що наважуєтесь?» О, так, тепер він усвідомлює... Як вчасно Кьоко увійшла в його життя — поки він не отупів остаточно й безповоротно, поки не втратив здатності мислити! Унікум... Зажди, ось тільки дістануся до мармурового щита...

Сигнал проредся до його свідомості сіткою імпульсів, розібрати які важко було. Окуно без вагання рушив за тими роботами, що прямували в бік енергостанції. Метрів через сто тунель поділяється надвоє, ліворуч — до залу. О, повернули туди!.. Йому загупало в скронях, стало важко дихати. Близько, близько... А куди ж вони — хіба не в зал?! Ну, що ж, це може, й

краще... Інженер звернув у широкий прохід, і в вічі йому сяянув відблиск мармурових стін. Щось було холодне й урочисте в цій білій кам'яній геометрії. Тихо. А чому, власне, так тихо? А джмелине гудіння високої напруги?.. Рубильники! Де ж рубильники?!

В якомусь заціпенінні Окуно мацав очима стіни. Ні щита, ні рубильників ніде не було! Переробив, клятий, замурував... Бач, остерігається! А чого, чого йому остерігатися? Ух...

Вдарив кулаком по білій стіні і, навіть не відчувши болю, кинувся геть.

Шогі! Унікум вирішив провести матч в шогі[3] з новою математичною машиною «Піфагор». Фігурами у грі мусили стати сорок найкращих у Токіо гравців. Може, Унікум захворів на марнославство, а може, тільки хотів принизити людей.

Кьоко страшенно зраділа, почувши про цей матч, а зараз, перед його початком, дуже хвилювалася. Ходила по своєму тісному боксу туди й назад, немов міряючи килим, нервово стискувала пальці і раз у раз поглядала на хронометр. Очі їй блищали, на білих щоках проступив рум'янець. Міка все водила поглядом за мамою, а тоді усміхнулася і почала крокувати разом з нею, стараючись забігати наперед.

— Ах ти, моя сакура!

Вхопила доньку на руки, пригортала, притискувала до грудей.

Міка, обнявши маму за шию, спитала:

— А коли ми підемо в сад?

— Підемо, підемо, вже недовго чекати!

Нарешті спалахнув екран. Кьоко сіла на килим, підібгавши під себе ноги. Міка вмостилася поруч і, наче відчуваючи напругу моменту, сиділа притихла, не по-дитячому зосереджена.

— Бачиш, бачиш, Міка-тян, он іде Окуно-сан!

До великої зали, біла підлога якої поділена лініями, заходили «фігури», і Міка ніяк не могла впізнати Окуно. Ось прийшли «генерали з дорогоцінного каміння» — їхні п'ятикутники на головах виблискували рубінами; за ними зайняли свої місця «золоті генерали», далі «срібні генерали», потім «воїни з колісницями», — усе так, як і повинно бути в стародавній грі.

Кожна із супротивних армій вишикувалася у три ряди, розділяло їх також три ряди білих квадратів. У кожного на голові різнобічні п'ятикутники, гострим ребром повернуті до ворожого табору.

Кьоко не спускала очей з Окуно. Він у формі «генерала з дорогоцінного каміння» стояв на правому кінці центрального пояса, ближче до Пульта Управління, на якому спокійно сяяли невеличкі овальні екрани осцилографів і рясніли ряди різнокольорових кнопок. З екрана добре видно його обличчя — зосереджене, спокійне, якесь навіть байдуже.

Кьоко дивилась на нього з любов'ю: от витримка! Адже саме йому доведеться виконати найвідповідальнішу роль у цій акції... Зараз Унікум переконається, що люди — це все-таки не роботи...

Коли всі «фігури» завмерли на своїх квадратах, зазвучав металічний голос:

— Розпочинається матч Унікум — «Піфагор»!

«Розпочинається... — зловтішно подумала Кьоко. — А як він скінчиться?»

— Для мене велика честь зіграти зі своїм творцем! — почувся тонкий голос «Піфагора». — І я виправдаю його сподівання, продемонструвавши винахідливу, бездоганно логічну гру.

— О боже, як вони розмовляють! — прошепотіла Кьо-ко, невідривно дивлячись на екран. — Нещасні електронні мавпи...

— А де мавпи, мамо? — торкнулася її руки Міка.

— Та он же, бачиш, під стіною.

Нарешті гра почалася. Виконуючи команди Унікума й «Піфагора», живі фігури займали вказані квадрати, «забитих» виносили роботи, — усе йшло, як і слід. Окуно, стоячи з краю шахівниці, увесь час дивився на панель Пульта Управління, певне, вивчав, які зміни зроблено в його схемі.

Чи то так тільки здавалося Кьоко, чи й справді час рухався повільно, ой, як повільно! Десять, п'ятнадцять, двадцять хвилин... Коли ж вони почнуть свою гру?

О, вже...

Той, що стояв поруч Окуно, вийшов з свого квадрата і кинувся до Пульта.

— Порушення! — заgrimів голос.

Роботи схопили людину й потягли назад. Саме цим коротким замішанням скористався Окуно... Метнувся до Пульта і почав швидко натискувати кнопки.

— Молодці, ох, молодці! — зчепила руки Кьоко. — Оце тобі шогі, узурпатор...

— Це така гра, мамусю? — обізвалась Міка.

— Так, це велика гра, дитинко...

В залі гамір, метушня. Роботи раптом попадали й лежали нерухомо. Щось загуділо, монотонно і набридливо, аж у скронях почало боліти. Кьоко вже була простягла руку, щоб вимкнути звук, але раптом усе стихло, почувся голос Окуно:

— Неба і сонця!

— Неба і сонця! — підхопили товариші Окуно. — Неба і сонця!

Клич, який досі підпільники повторювали пошепки, тепер лунав у самісінькому центрі Унікума, звучав з мільйонів екранів підземного Токіо.

— Неба і сонця! — радісно вигукнула Кьоко, цілючи Міку.

Окуно натиснув якусь кнопку на Пульті — почувся металевий голос:

— ...чить. Що це значить?

— Це означає кінець твоєї узурпації, Унікуме! — відповів Окуно. — Твої збройні сили вимкнено,

нейтралізовано... Тепер скажи: навіщо ти штучно підтримував радіацію на контрольних пунктах?

— Не здогадуєшся? — заgrimів Унікум. — Слухай, я скажу. Ви, люди, мені просто надокучили, набридли. Ваші бажання — надто мінливі, кожної миті ви порушуєте мої інтегральні схеми, ритмічні графіки. Тому я вирішив загнати вас під землю. Це один з кращих моїх проєктів, і я здійснив його. Без вас Токіо кращий. Програма і ритм, програма і ритм... У мене ще є резервні команди!

Раптом загуркотіло залізним громом, бабахнуло, екран зблиснув і погас.

Нажахана Кьоко не знала що й подумати. Невже він понищив усіх? Невже ніхто не врятувався? І Окуно...

Та через кілька хвилин екран знову засяяв. Ну, звичайно ж, Унікум не розбомбить сам себе!

— Припини опір, Унікуме. Радіозв'язок перервано. Ти програв.

— Я недооцінив вас, — тихо, мовби з жалем обізвався Унікум.

— Ми замінимо деякі твої блоки, Унікуме, і ти працюватимеш під контролем людей.

— Хотів би я знати, хто серед вас знайшовся такий...

— Хто підірвав твою несправедну владу? — усміхнувся Окуно. — Це зробила Міка-тян, маленька сакура! Тепер наше і небо, і сонце! Виходьте, люди...

Примітки:

[1] Контроль і санкції — репресивна установа, один з каналів Унікума.

[2] Рисова горілка (яп.).

[3] Японські шахи.

Джерело: *Бережний В. П.* По спіралі часу. Фантастичні повісті та оповідання. Київ. "Дніпро", 1978. — 384 с. — С. 221-240.

Постійна адреса: http://ukrlit.org/berezhnyi_vasyl_pavlovych/sakura